

Missionaire Kerk

Situering

De term “missionaire kerk” is weer helemaal “in”. In tijden dat het kerkbezoek, de beroepskrachten en de financiën teruglopen, komt de roep om naar buiten te treden en te laten zien wie je ten diepste bent naar boven. Hoe verhoudt kerk zich ten opzichte van de veranderende samenleving, wordt dan een belangrijke vraag. Deze module geeft een aanzet om een helder beeld te krijgen van wat de term “missionair” en “missionaire kerk” in kan houden. De vraag “wat is de missionaire opdracht van de kerk?” is de leidende vraag. Er wordt uitgegaan van een definitie van missionair van de Nederlandse Missieraad uit 1997. Ook het artikel van Erik Borgman geeft een definitie van “missionair”. Inmiddels zijn er andere definities van missionair ontstaan. Toch geeft deze tekst en de vragen een goede aanzet om na te denken en te discussiëren over deze term. Het nodigt ook uit om verder deze term te onderzoeken. De module is gericht op het leren in een groep.

Opzet

Waarom behoort een parochie missionair te zijn?

1. Bespreking in kleine groepjes van het artikel "De Missionaire opdracht van de Nederlandse kerken"
2. Elk groepje ontvangt hiervoor 2 vragen

Definitie Missie:

VERKONDIGING van het EVANGELIE en OPBOUW van een MISSIONAIRE KERK in eigen omgeving en in andere landen

d.m.v. activiteiten gericht op:

- dialoog met andere godsdiensten en levensovertuigingen
- ontwikkeling en bevrijding van volkeren
- bevorderen van gerechtigheid en vrede.

(uit: *Signatuur Nederlandse Missieraad*)

BIJLAGEN

1. De missionaire opdracht van de Nederlandse kerken

Een fundamentele discussie over de hedendaagse wereld en de rol van het geloof daarin.

Het kwam waarschijnlijk door het bericht dat de Nederlandse media via het Algemeen Nederlands Persbureau binnenkregen. Uit het rapport van de bisschoppen over de situatie van de katholieke kerk in Nederland, gemaakt voor hun vijfjaarlijkse bezoek aan Rome, had de ANP-redactie geconcludeerd dat volgens hen Nederland een missieland is geworden. En vervolgens heeft dit beeld de discussie bepaald. Kranten en tijdschriften haalden de spiegeltjes en kraaltjes weer eens te voorschijn en progressief katholiek Nederland reageerde vooral afwijzend. Overal zijn mensen in de kerkjuist heel goed bezig, en de bisschoppen zouden er beter aan doen dat te ondersteunen dan op te roepen tot een nieuw missionair offensief, zo vonden zij. Toch lijkt de stelling van het bisschoppelijke rapport dat "men zonder overdrijving kan zeggen dat de kerken in Nederland zich in een nieuwe situatie bevinden" -want dat staat er letterlijk- om wat diepgaandere discussie te vragen, juist bij progressieve gelovigen en hun organisaties.

Theoloog Erik Borgman maakt enkele notities.

ERIK BORGMAN

Soms sta je stomverbaasd over de ontwikkelingen in het woordgebruik op het kerkelijk erf. In de jaren zeventig was het een teken van progressiviteit om te zeggen dat de kerk wezenlijk missionair is en om te pleiten voor een missionaire gemeente. Maar als de bisschoppen in 1993 zeggen dat de Nederlandse kerk in een missionaire situatie verkeert, wordt dat gezien als een teken van hun conservatisme. Op zich is dat niet onbegrijpelijk. Immers, van de kant van de hiërarchie blijkt missie vaak te worden opgevat als heerevangelisatie, als herstel van de macht en het aanzien van de katholieke kerk. Kerkelijke leiders richten zich op een hernieuwde deelname van gelovigen aan traditionele kerkelijke praktijken en op het verbreiden van de traditionele katholieke moraal. In een karikatuur: mensen moeten weer gaan biechten en ophouden met het gebruiken van voorbehoedmiddelen. Maar het lijkt onverstandig het woord 'missionair' voortaan uitsluitend in deze zin te verstaan. Het is dom om belangrijke discussies uit het verleden te vergeten. Wie dat doet maakt zichzelf nodeloos zwak. Daarom eerst een oprisser van het geheugen.

Jaren zeventig

In de jaren zeventig kwam het, vooral vanuit de ervaringen in de traditionele missiegebieden, tot een fundamentele discussie over wat 'missie' en 'zending' nu eigenlijk is. En dat leidde bij een aantal mensen tot een nieuw theologisch grondinzicht: missie is uiteindelijk gefundeerd in Gods eigen 'missio', in de zending van Jezus Christus en de Heilige Geest in de wereld. Kerk zijn, gemeente zijn, is missionair, betekent het deelnemen aan Gods geschiedenis met de wereld, het deelnemen aan deze zending. En dit inzicht heeft specifieke gevolgen. Met nog weinig van onze angst voor grote woorden is het wel zo verwoordt: God is in de wereld ondergedoken als een vreemdeling, een ontheemde, een balling die solidair is met andere ballingen.. Zo, in deze solidariteit is God een God die vreemdelingen, ontheemden en ballingen bevrijdt. Kerk zijn betekent daarom verbondenheid met deze solidariteit en dit bevrijdingsproces.

Wanneer in de jaren zeventig groepen, bewegingen en gemeenten zich 'missionair' gingen noemen, dan zagen zij zichzelf in de lijn van deze gedachtegang, ook al namen zij niet allemaal perse de hele achterliggende theologie voor hun rekening. 'Missionair' gaf vooral aan dat geloof en kerk niet in traditionele zin werden opgevat. Je was geen kelk door de sacramenten te bedienen en 's zondags het woord te horen, maar door in open wisselwerking met de samenleving te zoeken naar de inhoud en de consequenties van de christelijke boodschap. *'Missionair' betekende dat de kelk niet voortgezet kon worden, maar dat ze telkens opnieuw moest worden uitgevonden.*

Het lijkt mij uiterst belangrijk om vast te houden aan de stelling dat in déze zin de situatie van de Nederlandse kerk inderdaad missionair is. De kerk heeft alleen toekomst als zij ingrijpend van gedaante verandert, als de gelovigen met hart en ziel op zoek gaan naar wat in de situatie waarin wij leven gedaan en gezegd moet worden. Als in reactie op de constatering van de bisschoppen dat in Nederland een missionaire situatie heerst, alleen gewezen wordt op het vele goede dat er aan de basis van de kerk gebeurt, dan is dat -hoe sympathiek op zich ook- naar mijn stellige overtuiging te weinig. Ook aan de basis van de kerk valt niet te ontkomen aan de fundamentele vragen die de huidige situatie aan geloof en kerk stelt.....

In een interview naar aanleiding van het bisschoppelijk rapport wijst bisschop Bernard Möller van Groningen het "beeld van de missie uit de jaren dertig met spiegeltjes en kraaltjes" met kracht van de hand. Als het over een missionaire situatie gaat zegt hij veeleer terug te willen grijpen "op wat vlak na de oorlog van Frankrijk gezegd werd, dat een *pays de mission* geworden was'.

Dat lijkt inderdaad een goed idee. Want achter de karakterisering van Frankrijk als missiegebied gingen verschillende opvattingen schuil over de toenmalige situatie. Zo was er de oppervlakkige constatering dat in veel gebieden van het kerkelijk leven de participatie sterk terugliep en de opvatting dat dit vooral veroorzaakt werd door het tekort aan priesters. Om dat tekort op te vangen kwamen priesters van elders naar Frankrijk, onder andere uit Nederland, zoals ook nu in Nederland wel gebeurt dat er ter leniging van onze nood van elders priesters moeten worden geïmporteerd.

Maar in het Frankrijk van na de oorlog leidde het instellen van een Mission de France vooral tot een intensieve speurtocht naar de betekenis van het geloof in de hedendaagse wereld. Met groot elan zochten jonge priesters contact met de wereld waarin mensen hun dagelijks leven moesten slijten met name de wereld van de fabrieksarbeid: de zogeheten priesterarbeiders- beweging. Men zocht naar wat toen genoemd werd een 'lekenspiritualiteit', een vorm van gelovigheid die toegesneden was op het bestaan in de moderne wereld met haar technologische en gesecculariseerde cultuur, en die in staat was daarin de evangelische hoop op heil waar te maken en levend te houden. Theologische bezinning in deze lijn had een belangrijke invloed op de constitutie 'Gaudium et spes' van het Tweede Vaticaans Concilie (1965), waarin wordt vastgesteld dat authentiek gelovig-zijn betekent: het lezen van de tekenen van de tijd in het licht van het evangelie.

Vernieuwingsbewegingen in Nederland

De vernieuwingsbeweging in de Nederlandse katholieke kerk komt voort uit deze opvatting van geloof: geloof is geen kwestie van het ongeschonden doorgeven van waarheden en ook niet van het stellen van bepaalde rituele handelingen. Geloven is een bepaalde manier om naar de wereld te kijken en de gebeurtenissen' die zich

daar voordoen waar te nemen. Een kerk die dit inzicht serieus neemt, verkeert per definitie in een missionaire situatie. Dat wil zeggen dat zij niet kan vertrouwen op de bestaande kerkelijke vormen en praktijken, maar dat zij de voor haar geëigende vorm nog moet vinden in confrontatie met de wereld om haar heen.
(de Bazuin 12 maart 1993)

2. Opdracht in kleine groepen

Voor het gesprek in kleine groepjes n.a.v. het artikel "De Missionaire Opdracht van Nederlandse kerken".

Twee citaten eruit:

"... authentiek gelovig zijn betekent: het lezen van de tekenen van de tijd in het licht van het evangelie".

anders gezegd:

"Geloven is een bepaalde manier om naar de wereld te kijken en de gebeurtenissen die zich daar voordoen waarnemen. Een kerk die dit inzicht serieus neemt verkeert per definitie een missionaire situatie".

Vragen:

1. Welke tekenen van deze tijd kunnen we noemen?
2. Welke van deze tekenen voltrekken zich in onze eigen situatie (plaats, werk, parochie)?